

Încotro duc unii pași actuali pe calea reformei penale (II)? Din nou despre definiția infracțiunii continuante¹

Where to...? Some current steps on the road to criminal law reform
in the Romanian justice system (II).
Again about the definition of the continued offense

Mihai Dunea², Maria-Ioana Mărculescu-Michinici³

Rezumat: Instituția infracțiunii continuante s-a aflat în preocuparea constantă a legiuitorul nostru penal, fiind reglementată și în fostul Cod penal (Legea 15/1968) și în actuala lege penală generală (Legea nr. 286/2009), dar potrivit unor viziuni normative care, cel puțin inițial, au fost parțial diferite. Pornind de la definiția legală originară a infracțiunii continuante, conform Codului penal actual (definiție cuprinsă în art. 35 alin. (1) și care, formal, nu a fost încă modificată, deși este afectată parțial de o decizie de constatare a neconstituționalității sale), trecând prin o serie de norme explicative / interpretative ulterioare (inserate în legea de punere în aplicare a Codului penal), dar și prin jurisprudență obligatorie a Curții Constituționale, precum și printr-un indelung (și deocamdată ratat) proces normativ de modificare a textului art. 35 alin. (1) C. pen., reglementarea acesteia tinde a descrie un cerc (vicios?) – ca de altfel numeroase alte direcții pe care legiuitorul noului Cod penal a încercat să le acrediteze în dreptul pozitiv. Materialul de față urmărește (în continuare) pașii acestei deveniri (și redeveniri... tentate) a infracțiunii continuante în dreptul penal român contemporan.

Cuvinte-cheie: infracțiune continuată [art. 35 alin. (1) C. pen.]; unitate de subiect pasiv (împotriva aceluiași subiect pasiv); decizia C.C.R. nr. 368/2017; art. 238 din Legea nr. 187/2012; decizia C.C.R. nr. 650/2018; decizia C.C.R. nr. 466/2019; proiect legislativ de modificare a Codului penal (2017-2019) cu indicativul L.238/2018 (Senat), respectiv PL-x nr. 406/2018 (Camera Deputaților).

¹ Prezentul articol reprezintă o dezvoltare actualizată (în luna noiembrie a anului 2019) a materialului privind evoluția perspectivelor de modificare legislativă în domeniul infracțiuni continuante, prezentat în cadrul sesiunii de comunicări științifice din anul 2018 (octombrie) a Facultății de Drept din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Articolul de față este o continuare a articolului „Încotro duc unii pași actuali pe calea reformei penale (I)? Despre definiția infracțiunii continuante”, semnat de aceeași autori și publicat în nr. I/2018 al Analelor științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, seria Științe Juridice, tomul LXIV, pp. 223-239 (materialul se poate consulta în format electronic, on-line, la adresa de internet: http://pub.law.uaic.ro/files/articole/2018/2018_1/2.1.michinici_dunea.pdf – verificată la data de 28.11.2019).

² Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: mihai.dunea@uaic.ro.

³ Conferențiar univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: mimichinici@yahoo.com.

Abstract: The Romanian criminal legislator manifested a constant concern for the institution of the continued offense, regulating it in the former Criminal Code (Law no. 15/1968) as well as in the current Criminal Code (Law no. 286/2009) - however, according to a somewhat partially different initial vision. Starting from the original legal definition (according to the current Criminal Code), passing through the subsequent interpretative rules with reference to it (provided by the law for implementing the Criminal Code), then through the mandatory case-law of the Constitutional Court of Romania, and arriving to a long (and so far: missed) legislative process for the modification of the text of art. 35 paragraph 1 from the Romanian Criminal Code, the regulation of the continued offense tends to describe a (vicious?) circle – as many other innovative directions outlined by the legislator of the new Criminal Code of Romania. This material follows (forward) the steps of this cyclic transformation of the continued offense in the contemporary Romanian criminal law.

Key-words: continued offense (article 35 par. 1 of the Romanian Criminal Code); the unity of the passive subject / offense committed against the same passive subject; decision no. 368/2017 of the Romanian Constitutional Court; article 238 from the Law no. 187/2012 (the law for implementing the Criminal Code); decision no. 650/2018 of the Romanian Constitutional Court; decision no. 466/2019 of the Romanian Constitutional Court; legislative project to amend the Criminal Code with the indicative L.238/2018 (Senate) and the indicative PL-x nr. 406/2018 (Chamber of Deputies).

În loc de introducere...

„Este necesar ca procesul de reformă să fie ... continuat, dar (înaintând pe „drumul inaugurat la data de 1 februarie 2014”) fără biletul dus-întors (*căci, în cazul călătoriilor dus-întors, stația de destinație pentru călătoria de dus trebuie să fie aceeași cu stația de plecare pentru călătoria de întors*). Desigur, relativitatea acestei observații (impusă de caracterul permutabil al perspectivei de pe pozițiile căreia este abordat domeniul juridico-penal) reiese din împrejurarea că, în final, numeroase soluții *inovatoare* inaugurate de către noul legiuitor penal (și mai ales de cel procesual-penal) – din 2009 – au fost deja infirmate (revenindu-se la anumite soluții anterior consacrate). Alte asemenea prevederi au generat și continuă să întrețină controverse, interpretări neunitare, critici și propuneri *de lege ferenda* (din care nu puține sunt, de fapt, propuneri de revenire la stadiul *de lege praevia*). (Și) Sub acest aspect, evoluția (!?) reformei penale în curs rămâne de urmărit, căci ea tinde a se desfășura, sub numeroase aspecte ... în continuare (chiar dacă nu neapărat *în baza unei unice rezoluții ... de reglementare*).”⁴

Aceasta era, cu oarecare timp în urmă, observația pe care o exprimam, în loc de concluzii, în căutarea răspunsului la întrebarea *Încontro duc unii pași actuali pe calea reformei penale (în materia infracțiunii continuante)?...* Timpul a demonstrat că ne-am înșelat – iar legiuitorul nu a reușit nici până la finalul anului

⁴ Extrasul reprezintă partea de încheiere (cu subtitlul: *În loc de concluzii...*) a articolului anterior al autorilor, a cărui continuare o reprezintă materialul de față (a se vedea nota de subsol nr. 1 a prezentului articol).

2019 să pună (formal) de acord cu decizia nr. 368/2017 a Curții Constituționale a României⁵ dispozițiile Codului penal în vigoare⁶ (mai precis, prevederile din art. 35 alin. (1))⁷, deși demersul era (și este) extrem de facil: textul normativ trebuie modificat (prin „decupare” = abrogare parțială), în sensul extragerii din cuprinsul său a sintagmei „și împotriva aceluiași subiect pasiv”.

Pentru că este greu de înțeles, în mod obiectiv, cum o asemenea operațiune facilă ridică probleme atât de mari legiuitorului penal român, încât nici (mai bine de) doi ani nu au fost suficienți pentru rezolvarea sa corespunzătoare (iar perioada estimativă realistă a finalizării demersurilor pornite în acest sens se lasă încă așteptată...), se impune să continuăm relatarea despre evoluția (!?) recentă a raportărilor legiuitorului la definiția infracțiunii continuante – cea care ar fi trebuit să fie (în acord cu Decizia CCR 368/2017), însă nu a (mai) fost (deocamdată) să fie...

În acest sens, deoarece urmărirea clară a procesului legislativ și a sincopelor intervenite în desfășurarea sa ca efect al intervenției Curții Constituționale (în cadrul controlului de constituționalitate *a priori*) tinde a fi dificilă (date fiind sinuozitățile și incoerențele pe care le prezintă), vom indica, pe scurt, etapele normative contemporane ale transformării și doritei retransformări a infracțiunii continuante, reluând parțial unele stadii deja indicate în articolul nostru precedent vizând această temă (pentru mai buna lor fixare):

- (**Pasul 1**): Codul penal actual (adoptat și promulgat în 2009, intrat în vigoare pe 1 februarie 2014) a inovat în materia infracțiunii continuante (prin comparație cu legea penală generală anterioară), adăugând cerința generală a existenței subiectului pasiv unic.

- (**Pasul 2**): Ulterior promulgării Codului penal din 2009, dar anterior intrării sale în vigoare, este publicată Legea de punere în aplicare a acestuia (Legea nr. 187/2012)⁸, care, în art. 238, cuprinde unele precizări referitoare la infracțiunea continuată (dar care, implicit, rezolvau și o îndelung disputată chestiune în materia infracțiunii complexe), stabilind că trebuie considerată îndeplinită condiția unicătății subiectului pasiv (în cazul infracțiunii continuante) și atunci când obiectul infracțiunii vizează bunuri aflate în coproprietate, precum și

⁵ Decizia nr. 368/30.05.2017 a fost publicată în M. Of. nr. 566/17.07.2017; potrivit dispozitivului acestea, s-a stabilit că: «sintagma „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal este neconstituțională».

⁶ Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în Monitorul Oficial nr. 510/2009.

⁷ Conform dispozițiilor acestui text normativ se prevede: „Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni” (s.n.).

⁸ Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 757/2012 (fiind, ulterior, rectificată în M. Of. nr. 117/2013).

atunci când există pluralitate de subiecți pasivi secundari, dacă subiectul pasiv principal este unic.⁹

- (**Pasul 3**): Decizia nr. 368/2017 a Curții Constituționale (ante-indicată) stabilește neconstituționalitatea sintagmei „și împotriva aceluiași subiect pasiv” din cuprinsul dispozițiilor art. 35 alin. (1) C. pen.

- (**Pasul 4**): În 2017 (15 noiembrie 2017) Guvernul României a adoptat unele texte (un proiect de lege) pentru modificarea și completarea Codului penal¹⁰, conform căruia (printre altele) în art. 35 alin. (1) C. pen. nu se mai făcea referire la unicitatea subiectului pasiv, definiția infracțiunii continuante urmând să revină, practic, la forma existentă în fosta codificare penală (în vigoare anterior datei de 1 februarie 2014).

În acest punct se oprea procesul transformărilor (efective sau intenționate de către legiuitorul penal român) surprins în articolul nostru precedent. De aici vom reînnoda firul urmării evenimentelor normative...

Pasul (4¹)

„În data de 26.03.2018 proiectul [legislativ – s.n.]¹¹ a fost adoptat tacit de către Senat și transmis spre adoptare Camerei Deputaților (camera decizională).¹²

⁹ Textul legal vizat este formulat astfel: „În aplicarea dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Codul penal, condiția unității subiectului pasiv se consideră îndeplinită și atunci când: a) bunurile ce constituie obiectul infracțiunii se află în coproprietatea mai multor persoane; b) infracțiunea a adus atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, dar subiectul pasiv principal este unic”.

¹⁰ Comunicatul de presă referitor la adoptarea acestui proiect de lege poate fi consultat on-line, la adresa de internet (verificată pe 28 noiembrie 2019): <http://gov.ro/ro/guvern/sedinte-guvern/modificarile-la-legislatia-penala-i-procesual-penala-adoptate-in-edinta-de-guvern>

¹¹ Este vorba despre proiectul legislativ ante-menționat, la *pasul 4*.

¹² Citatul reproduce partea a doua a notei de subsol nr. 6 de la pag. 8 a *Punctului de vedere al Guvernului referitor la propunerea legislativă privind punerea în acord a prevederilor Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, cu Deciziile Curții Constituționale, Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană* (Bp. 184/2018, L.238/2018) – documentul poate fi consultat în format electronic, on-line, la adresa de internet: <http://www.cdep.ro/proiecte/2018/400/00/6/pvg557.pdf> (verificată la data de 28.11.2019). Prima frază a acestei note de subsol preciza că: „În data de 27.11.2017 proiectul a fost trimis pentru raport la Comisia Comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției”.

Pasul (5)

La data de 18.04.2018 se demarează (de către un grup de parlamentari)¹³ o propunere legislativă privind punerea în acord a prevederilor Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare, cu deciziile Curții Constituționale, Directivei (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, Directivei 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană, înregistrată la Senat (prima cameră sesizată) cu indicativul L238/2018.¹⁴

În forma sa de bază (forma inițiatorului), la punctul nr. 4, acest proiect normativ indică o propunere de redactare a art. 35 alin. (1) C. pen. care era în conformitate cu statuările (în materie) cuprinse în Decizia CCR nr. 368/2017; practic, textul avut în vedere era cel inițial al art. 35 alin. (1) C. pen. (existent în cod, formal, și la momentul redactării acestui material – noiembrie 2019), dar fără referire la condiția unității subiectului pasiv.¹⁵

¹³ Conform Deciziei CCR nr. 466/2019 (pct. 128, privind indicarea parcursului legislativ al actului normativ a cărui constituționalitate era în analiza *a priori* a instanței de contencios constituțional), „propunerea legislativă a fost inițiată de 179 de deputați și senatori”. Mențiunea se regăsește și în anterioara Decizie CCR nr. 650/2018, la punctul 206.

¹⁴ Fișa proiectul actului normativ și aspectele privind derularea procesului legislativ pot fi consultate pe pagina de internet a Senatului României, la adresa on-line (verificată la data de 28.11.2019): https://senat.ro/legis/lista.aspx?nr_cls=L238&an_cls=2018.

¹⁵ Forma inițiatorului la proiectul legislativ L238/2018 al Senatului României poate fi consultată on-line, pe site-ul instituției, la adresa de internet (verificată la data de 28.11.2019): <https://senat.ro/legis/PDF/2018/18L238FG.PDF>. Potrivit acesteia, se propunea următoarea definiție a infracțiunii continue / următoarea formularea a textului art. 35 alin. (1) C. pen.: „Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni”. Este de menționat, totuși, cu titlu de curiozitate, că în *Expunerea de motive* a acestei inițiative legislative (document care poate fi consultat on-line la adresa de internet: <https://senat.ro/legis/PDF/2018/18L238EM.PDF> - verificată la data de 28.11.2019), la pag. 5 și 6, referitor la această propunere de modificare a art. 35 alin. (1) C. pen., sunt cuprinse mențiuni eterogene vizând atât schimbarea definiției infracțiunii continue prin renunțare la condiția unicității subiectului pasiv, cât și referiri la unicitatea rezoluției infracționale, precum și aprecieri legate de modificarea regimului juridic al concursului de infracțiuni (!), inițiatorii propunerii legislative părând să nu facă o riguroasă distincție între chestiuni distințe în materie penală... Pentru acuratețe, reproducem aceste considerente (bulversante) din expunerea de motive indicată (cu precizarea că părțile îngroșate au fost astfel evidențiate în textul original – evidențierile în cauză nu ne aparțin!): «În ceea ce privește modificarea propusă pentru art. 35 alin. (1) [C. pen. – precizarea noastră] s-a considerat necesară **eliminarea sintagmei „același subiect pasiv”** fiind vorba de **o singură rezoluție infracțională** [sic! – trebuie menționat că aceste două aspecte: unitatea

subiectului pasiv, respectiv unitatea rezoluției infracționale, reprezentau condiții generale de existență a infracțiunii continuante complet diferite, astfel încât suprimarea uneia nu poate fi explicată prin existența celeilalte – precizarea autorilor]. Regimul juridic al concursului de infracțiuni se impune a fi modificat deoarece actuala reglementare permite aplicarea nejustificată a unor pedepse pentru infracțiuni cu pericol social scăzut, ce presupun, de exemplu, pedepse de până la 7 ani închisoare, însă prin aplicarea lor în concurs se ajunge la aplicarea unor pedepse ce depășesc sancțiunile pentru infracțiunea de omor [trebuie să menționăm că, în afară de lipsa legăturii evidente / temeinice între cele două probleme conexe astfel abordate, formularea se caracterizează prin inexacități și printr-o îngrijorătoare lipsă de acuratețe – precizarea autorilor]. O astfel de normă este lipsită de predictibilitate deoarece ea nu permite cetățenilor să cunoască și să anticipateze corect eventualele sancțiuni pe care le riscă dacă săvârșesc anumite infracțiuni, cu atât mai mult cu cât cele mai multe sunt reținute în concurs ideal [sic! – în acest punct, coerența logică a discursului este complet pierdută, nemaifiind clar la ce se face referire, din moment ce problemele de distincție pe care le ridică infracțiunea continuată vizează exclusiv concursul real de infracțiuni, iar nu pe cel ideal, dată fiind condiția ca acțiunile / inacțiunile să se realizeze la diferite intervale de timp, iar nu printr-o singură manifestare a energiei fizice a infractorului – precizarea autorilor]. Această nouă reglementare a modificat în sens negativ practica judiciară a parchetelor, în sensul că, procurorii speculând această normă o folosesc împotriva celor care refuză să-și recunoască faptele, în concret, de exemplu, deși este evident că avem de-a face cu o infracțiune în formă continuată cu 7 acte materiale, sunt reținute nelegal [sic!] 7 infracțiuni distincte în sarcina acelei persoane, tocmai pentru a i se aplica acest spor ce va duce la o pedeapsă nejustificat de mare [trebuie să precizăm că față de incoerența acestor statuari insultătoare pentru o parte a corpului magistraților, provenind oficial din partea unor reprezentanți ai puterii legiuitorale, nu considerăm că referirea la „paranoia legislativă” este o calificare inexactă...]; se poate observa că se face referire la existența unei pretinse practici nelegale, în condițiile în care se pleacă de la premisa că soluția este impusă ca urmare a existenței noii reglementări, afirmația devenind astfel absurdă: o rezolvare impusă de textul legal nu poate fi nelegală, ci eventual, reglementarea în cauză poate fi apreciată ca inopportună – mențiunea autorilor]. În acest condiții, unele instanțe pot decide în favoarea inculpatului, în sensul de a reține o singură infracțiune în formă continuată, în timp ce altele pot avea o altă poziție, în sensul de a reține că sunt săvârșite 7 infracțiuni distincte, astfel că nu poate exista o aplicare neunitară a legii, cu privire la situații similare». Nu ne putem abține să nu mărturisim că întregul paragraf astfel reprobus ne lasă cu totul și cu totul perplecși... Este notabil totuși că însăși Curtea Constituțională a resimțit nevoia de a sancționa această elucubrație (pe care o considerăm drept inadmisibilă într-un document oficial, de tipul unei expuneri de motive la un proiect de act normativ, ce nu ar trebui confundat cu un oarecare discurs politic!); astfel, la punctul 288 din Decizia nr. 650/2018, referitor la aceste considerente, instanța de contencios constituțional a arătat că: „Totodată, analizând expunerea de motive a legii criticate, Curtea constată că, în cuprinsul acesteia, modificarea art. 35 alin. (1) din Codul penal este justificată prin trimiterea exemplificativă la diverse abuzuri de drept, despre care se susține că sunt săvârșite de organele judiciare, cu prilejul aplicării dispozițiilor legale în vigoare referitoare la infracțiunea continuată și la concursul de infracțiuni. Însă, tot prin Decizia nr. 368 din 30 mai 2017, paragraful 26, Curtea Constituțională a statuat că prezumarea eludării legii de către instanțele judecătoarești, cu ocazia înfăptuirii actului de justiție, nu poate fi avută în vedere la stabilirea scopului legitim al unei reglementări”.

Pasul (5¹)

La data de 3 iulie 2018, Comisia specială comună a Camerei Deputaților și Senatului pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției¹⁶ a adoptat un raport de admitere, cu amendamente, a acestei propunerii legislative.¹⁷ Astfel, referitor la inițiativa modificării art. 35 alin. (1) C. pen. (punctul nr. 4 al propunerii legislative), *Comisia specială* a decis (în mod nefericit) să preia un amendament propus de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casată și Justiție, în sensul adăugării unei fraze suplimentare ulterior precizării definiției legale a infracțiunii continuante, textul art. 35 alin. (1) C. pen. urmând a avea următorul cuprins: „Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni. **În cazul infracțiunilor contra persoanei forma continuată se reține numai când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv**” [evidențierea din text, prin îngroșare, nu ne aparține – precizarea autorilor].

Or, prin această adăugire, s-a încălcătat, practic, obligația legiuitorului de a pune de acord legea penală cu Decizia CCR nr. 368/2017 (propunerea de reglementare a depășit limitele mandatului emis de către instanța de contencios constituțional), mai ales în condițiile în care s-ar fi absolutizat astfel o soluție – care reprezintă o regulă ce cunoaște, însă, și excepții (căci, printre infracțiunile contra persoanei există și unele în cazul căror nu se aplică regula – de principiu – potrivit căreia pluralitatea subiecților pasivi este un motiv de scindare a unității de infracțiune).¹⁸

Pasul (5²) [...și (5³)]

La aceeași dată (3 iulie 2018), Senatul a adoptat propunerea legislativă, care a fost transmisă apoi Camerei Deputaților (cameră decizională)¹⁹, ce a adoptat-o imediat (a doua zi, 4 iulie 2018!) în forma astfel amendată. La data de 6 iulie 2019 forma pentru promulgare era deja trimisă în acest scop Președintelui României!

¹⁶ Ne vom referi în continuare la această comisie în forma: *Comisia specială*.

¹⁷ Conținutul acestui raport poate fi consultat on-line la adresa de internet (verificată la data de 28.11.2019): <https://senat.ro/legis/PDF/2018/18L238CR.PDF>.

¹⁸ Precum este cazul în raport de infracțiunea de omor calificat comis asupra a două sau mai multor persoane [art. 188-189 alin. (1) lit. f) C. pen.], sau în ipoteza infracțiunii de proxenetism (art. 213 C. pen.), încadrată drept infracțiune contra persoanei *de lege lata*; de asemenea, apreciem că în cazul altor incriminări contra persoanei se poate discuta valabilitatea sau lipsa de incidentă a acestei reguli (de pildă, în ipoteza infracțiunilor privind obligația de asistență a celor în primejdie – art. 203 și 204 C. pen.).

¹⁹ La Camera Deputaților, proiectul normativ a fost înregistrat cu indicativul: PL-x nr. 406/2018 – fișa acestuia și urmărirea procesului legislativ se pot realiza on-line, accesând pagina de internet: http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=17241 (adresă verificată la data de 28.11.2019).

Pasul (6)

Constituționalitatea acestei propuneri legislative, adoptată de către Parlament și trimisă spre promulgare, a fost însă contestată (anterior promulgării), prin formularea a trei sesizări (obiecții) de neconstituționalitate, adresate Curții Constituționale de către: Înalta Curte de Casație și Justiție; un număr de parlamentari; Președintele României. Drept urmare, promulgarea nu a mai avut loc, așteptându-se decizia Curții Constituționale.

Pasul (7)

La data de 25 octombrie 2018 s-a pronunțat Decizia nr. 650/2018 a Curții Constituționale a României²⁰, prin care (cu majoritate de voturi) s-a stabilit că unele dispoziții ale acestui act normativ (încă nepromulgat) erau neconstituționale; printre acestea, inclusiv dispoziția cuprinsă în fraza a doua a art. 35 alin. (1) C. pen. (cea adăugată în *Comisia specială*, prin adoptarea amendamentului propus de Parchetul de pe lângă instanța supremă...). În acest sens, Curtea Constituțională a analizat criticile de neconstituționalitate și a argumentat²¹ că „menținerea condiției săvârșirii infracțiunii continue împotriva aceluiași subiect pasiv, în cazul infracțiunilor contra persoanei” contravine „atât soluției, cât și considerențelor Deciziei Curții Constituționale nr. 368 din 30 mai 2017”. În esență, instanța de contencios constituțional a cenzurat (printre altele) inițiativa de modificare suplimentară a textului art. 35 alin. (1) C. pen. (referitor la indicarea necesității existenței unității subiectului pasiv în cazul infracțiunilor contra persoanei), ca reprezentând o lipsă de clară înțelegere, de către legiuitor, a obligației ce îi revinea consecutiv pronunțării și publicării în M. Of. a Deciziei CCR nr. 368/2017. Curtea Constituțională a calificat chiar în mod expres ca fiind „surprinzătoare opțiunea legiuitorului de a stabili, în contra deciziei Curții, reținerea formei continue a infracțiunii când faptele sunt săvârșite împotriva aceluiași subiect pasiv în cazul infracțiunilor contra persoanei”²² [evidențierea ne aparține].

Pasul (8)

În procesul de punere de acord a legii care viza modificarea Codului penal, cu decizia 650/2018 a Curții Constituționale – conform art. 147 alin. (2) din Constituție – procesul legislativ a fost reluat, iar prima Cameră a Parlamentului care a fost sesizată a fost Senatul (potrivit dispozițiilor Constituției). Reintrând în activitate, *Comisia specială* comună a Camerei Deputaților și Senatului (pentru sistematizarea, unificarea și asigurarea stabilității legislative în domeniul justiției)

²⁰ Publicată în M. Of. nr. 97/7.02.2019; decizia poate fi consultată în format electronic, on-line, la adresa de internet: <http://www.cdep.ro/proiecte/2018/400/00/6/dec650.pdf> (verificată la data de 28.11.2019).

²¹ A se vedea punctele 278-289 din Decizia CCR nr. 650/2018.

²² A se vedea paragraful 286 din Decizia CCR nr. 650/2018.

a adoptat, la data de (16/17) aprilie 2019, un raport²³ de admitere a noului proiect, cu amendamente. Printre acestea, *Comisia specială* a decis ca punctul 5 din anteriorul proiect de lege de modificare a Codului penal (cel votat / aprobat de Parlament, dar declarat parțial neconstituțional, anterior promulgării sale, prin Decizia CCR 650/2018), referitor la textul (modificat suplimentar, al) art. 35 alin. (1) C. pen., să fie suprimat cu totul. Practic, după cum se face chiar mențiune expresă în acest raport, „se revine la forma în vigoare” a acestui text legal: dispoziție rămâne formulată într-o singură frază, în care apare referirea expresă la unitatea subiectului pasiv drept condiție generală de existență a infracțiunii continuante (după cum se infățișează prevederea legală, în mod formal, chiar și la momentul elaborării prezentului articol).

Legiuitorul, confruntat cu sancționarea neînțelegerii pe care a manifestat-o în procesul interpretării Deciziei CCR nr. 368/2017 și a încercării de punere de acord a Codului penal cu aceasta, a considerat, probabil, că este mult mai simplu a renunța cu totul la demersul inițial declanșat (în mod corect). Practic, o nouă neînțelegere / interpretare eronată a obligațiilor sale constituționale! În acest fel, însă, legiuitorul a neglijat, de fapt, aducerea la îndeplinire a obligației constituționale de a pune de acord dispozițiile legale declarate neconstituționale, cu statuările Curții Constituționale, nesocotind, astfel, chiar unul dintre scopurile oficial asumate la debutul inițiativei legislative de modificare a Codului penal...

Pasul (8¹) [...și (8²), respectiv (8³)]

La aceeași dată (17.04.2019), plenul Senatului a adoptat legea în această formă (fără nicio modificare care să mai vizeze textul art. 35 alin. (1) C. pen.).

Proiectul legislativ astfel aprobat de către Senat a fost transmis Camerei Deputaților, în calitate de Cameră decizională. *Comisia specială* a adoptat un (nou) raport de admitere, cu amendamente, la data de 23 aprilie 2019. În acesta nu se mai face nici măcar o singură mențiune referitoare la modificarea prevederilor cuprinse în art. 35 alin. (1) C. pen., în sensul punerii de acord a textului normativ cu Decizia CCR 368/2017... (ca și cum această decizie, precum și referirile la infracțiunea continuată din cuprinsul Deciziei CCR 650/2018, nici nu ar fi existat!).

În (incredibil de) scurt timp de la acest moment, la data de 24 aprilie 2019, plenul Camerei Deputaților a adoptat (din nou) legea de modificare a Codului penal, fără a mai modifica dispoziția care consacră definiția infracțiunii continuante (art. 35 alin. (1) C. pen.). Astfel, în pofida caracterului obligatoriu al Deciziei CCR 368/2017 (și al Deciziei CCR 650/2018), această formă a unității infracțiunale legale a rămas formal definită de lege ca implicând drept condiție necesară unitatea subiectului pasiv...

Pe 2 mai 2019, în această formă adoptată, legea a fost trimisă, spre promulgare, Președintelui României.

²³ Documentul poate fi consultat în format electronic, on-line, la adresa de internet (verificată la data de 28.11.2019): <https://senat.ro/legis/PDF/2018/18L238RC.PDF>.

Pasul (9)

La datele de 25 aprilie și 10 mai 2019, Curtea Constituțională a fost (din nou) sesizată, în controlul de constitucionalitate anterior promulgării, cu două obiecții de neconstituționalitate formulate de un grup de deputați [Dosar nr. 1134A/2019], respectiv de Președintele României [Dosar nr. 1306A/2019]. Drept urmare, în aşteptarea unei noi decizii a Curții Constituționale, proiectul de lege, adoptat de către Parlament, nu a mai fost (iarăși) promulgat.

Pasul (10)

Pe 29 iulie 2019 s-a pronunțat Decizia nr. 466/2019 a Curții Constituționale a României, referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și a Legii nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.²⁴ Prin aceasta, instanța de contencios constituțional a pronunțat legea de modificare a Codului penal, în integralitatea ei („în ansamblul ei”), drept neconstituțională, indicând, totodată, existența obligației legiuitorului de a relua procesul legislativ, dar cu stricta observare și respectare a deciziilor anterioare ale CCR, impunându-se modificarea legii penale în sensul punerii de acord a acesteia cu jurisprudența obligatorie a Curții Constituționale.

În privința atitudinii adoptate de legiuitor cu referire la definiția infracțiunii continue, instanța de contencios constituțional a arătat că: „Abandonarea, în această fază a procedurii parlamentare referitoare la modificarea art. 35 alin. (1) (...) din Codul penal, echivalează cu nerespectarea obligației constituționale a Parlamentului de a pune de acord cu Constituția dispoziții legale în vigoare constatătate ca fiind neconstituționale, ceea ce este de natură să încalce prevederile art. 147 alin. (2) corroborat cu alin. (1) și alin. (4) ale aceleiași norme constituționale. Astfel, Curtea constată că, ignorând scopul inițiativei legislative și decizia Curții Constituționale, Parlamentul a anulat scopul inițiativei legislative, astfel cum acesta a fost formulat în expunerea de motive care a însoțit actul normativ, precum și efectele actelor Curții Constituționale. Întrucât viciul de constituționalitate constă în omisiunea legiuitorului de a legifera în acord cu obligațiile constituționale prevăzute de art. 147 din Legea fundamentală, Curtea constată că acesta afectează actul normativ în ansamblul său”.

În loc de încheiere...

Din cele expuse, reiese că incapacitatea legiuitorului penal român din perioada 2017-2019 de a modifica textul art. 35 alin. (1) C. pen., prin simpla extragere din cuprinsul acestuia a condiției unicății subiectului pasiv (prevăzută drept condiție generală activă de existență a infracțiunii continue de pe 1.02.2014), fără a mai adăuga nimic altceva legat de acest aspect în textul legii (o operațiune, de altfel, de o simplitate dezarmantă...), a constituit unul dintre principalele

²⁴ Decizia a fost publicată în M. Of. nr. 862/25.10.2019.

motive pentru care legea de modificare a Codului penal, adoptată de către Parlament (și elaborată o perioadă îndelungată), a fost apreciată, totuși, în ansamblul ei, ca neconstituțională, cu ocazia controlului de constituționalitate *a priori* (anterior promulgării). Față de această tristă și incalificabilă realitate, considerăm că orice comentariu suplimentar este de prisos...

Ținând cont de faptul că prin decizia nr. 466/2019, Curtea Constituțională a trasat, practic, legiuitorului, obligația de a relua procesul legislativ demarat în vederea modificării Codului penal și a punerii de acord a acestuia cu o serie de decizii ale Curții Constituționale, pronunțate în ultimii ani, prin care mai multe texte legale în materie penală au fost identificate ca fiind neconstituționale, singura speranță este că legiuitorul actual (și cel viitor) va ști să demonstreze mai mult profesionalism și pricepere legislativă decât cel care a gestionat până la acest moment chestiunea doritei modificări a Codului penal!²⁵

Suntem de părere că această sarcină nu este nici măcar foarte grea, dat fiind monumentalul amatorism pus în evidență de etalonul acestei comparații. În esență, ceea ce apreciem că se impune este, mai mult decât orice, buna-credință a legiuitorului, o normală funcționare a mecanismelor interne ale legiferării, stimularea atenției pentru a interpreta corespunzător deciziile Curții Constituționale (un demers care, într-adevăr, se poate dovedi uneori dificil – dar nu și în materia tratată în cuprinsul acestui articol), disponibilitatea de a apela la sfatul și experțiza specialiștilor în materie penală și deschiderea (selectivă) către soluțiile pe care aceștia le-ar putea propune (argumentat). În plus, s-ar impune uneori o mai temeinică reflecție la sensul unei maxime de proveniență străină (britanică), adeseori ignorată de legiuitorul român, dar care ar trebui poate îmbrățișată cu valoare de principiu al operei de reglementare: *dacă (ceva) nu e stricat, atunci nu trebuie reparat (/ nu-l repară)...!*²⁶ Altfel, posibilitatea apariției unor situații de tipul celei descrise mai sus – perfect încadrabilă în celebra replică caragialiană: „Din două una (...): ori să se revizuiască, primesc! dar să nu se schimbe nimică; ori să nu se revizuiască, primesc! dar atunci să se schimbe pe ici, pe acolo, și anume în punctele esențiale” – este, în continuare, cât se poate de vie și de actuală...

²⁵ Este de observat că de la data de 25 octombrie 2019, proiectul de lege a fost (re)înregistrat la Senat, pentru reexaminare, tot cu indicativul L.238. La momentul finalizării materialului de față, acesta fusese trimis pentru raport cu privire la decizia CCR (pe 28 octombrie 2019) Comisiei juridice, de numiri, disciplină, imunități și validări, respectiv Comisiei pentru constituționalitate. Într-un semn deloc de bun augur, la termenul indicat drept scadență pentru primirea acestor rapoarte (26.11.2019), pe site-ul oficial al Senatului, la pagina cuprinzând fișa acestui act normativ și urmărirea procesului legislativ (https://senat.ro/legis/lista.aspx?nr_cls=L238&an_cls=2018) nu fusese încă afișat nici unul din aceste două raporturi (termenul a fost, din start, depășit...). Poate pe parcurs situația se va ameliora...

²⁶ În original (în limba engleză), expresia este formulată astfel: „If it's not broke, don't fix it”.

